

OVER HET HAZEGRAS
EN DE KERK VAN O.L.VROUW ONBEVLEKTE ONTVANGENIS

door Jean Pierre FALISE

Vooraleer de geschiedenis van de parochie te overlopen en een beschrijving te geven van het interieur van de kerk wil ik het eerst even hebben over het grondgebied, of de wijk, Hazegras.

De eerste maal dat men die naam gebruikt is in 1598. In oude archieven vinden we "Hazegras" terug als een stuk polderland dat buiten de vestingen van Oostende gelegen was. Dit gebied vormde oorspronkelijk de noord-oosthoek van de Sinte-Catharinapolder. Van 1584 tot 1746 maakte de polder deel uit van de historische polders van Oostende, een gebied dat verbinding had met de zee.

In 1746 werd de Sinte-Catharinapolder "bedyckt" waardoor dit gebied kon geschikt gemaakt worden voor de landbouw.

In 1749 werd er van deze polder een kaart opgemaakt waarop dit gebied staat ingedeeld in stukken = Begin. Het gebied van het huidige Hazegras lag in het XIVde Begin, begrensd door de Leffingestraat, de Dode Kreek, de Sinte-Catharinabeek en de Meylandtdijk. Dit Begin was ingedeeld in 5 stukken en op één stuk stond een "keete". Deze keet was het enige gebouwtje in het XIVde Begin. Op de kaart komt de naam Hazegras niet voor.

In 1786 wordt voor het eerst het toponiem "Hazegras" gebruikt voor de nieuwe stadszone die bezuiden de handelskommen tot stand zou komen. Deze plaatsnaam komt voor op een tekst, gevoegd bij een kaart van 1785-1786. In andere documenten komt deze term eerst in 1798 voor. In 1822 verschijnt de naam opnieuw in een vermelding : "...te Oostende...in het Hazegras. Mei 1822".

Buiten de vestingen van Oostende, ten zuiden van de stad, ligt dus een stuk land waarvoor er eigenlijk geen belangstelling bestaat.

In 1774-1776 werd op deze grond het 1e handelsdok gegraven en in 1781-1782 het 2de en 3de handelsdok. Een gedeelte van de zuidelijke vestingen werd opgeruimd (1781) en toen kwam er wel belangstelling. Men besloot er te verkavelen maar er werd nog niet gebouwd.

We moeten wachten tot de Franse bezetting in 1794 vooraleer er daarin verandering komt. De Franse autoriteiten dreigen met onteigening van de eigendompercelen tenzij er onmiddellijk gebouwd wordt.

Deze dreiging had zijn uitwerking en weldra werd er op het Hazegras gebouwd en ontstond een nieuw gedeelte van Oostende.

Onder het Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) werd een nieuwe walmuur opgetrokken om de zuidelijke stadsuitbreiding te beveiligen.

In 1838 kwamen de eerste treinen tot bij Oostende gereden maar de militairen gaven geen toelating om de vestingmuur te doorbreken en het eindpunt van de spoorlijn werd gebouwd buiten de zuidelijke vestingen.

In 1840 werd door Landsverdediging de toelating gegeven om een opening te maken in de vestingmuren om zo toe te laten de spoorlijn tot bij de stadskern te brengen. In 1844 werd een eerste station op het Hazegras gebouwd dat spoedig te klein bleek en vergroot werd tot het gebouw dat velen onder ons nog gekend hebben (d'oude statie).

In 1865 werden de vestingen volledig gesloopt en ontmanteld. Dit

laat een vrije ontplooiing van de stad toe en dus ook van het zuidelijk gedeelte.

Treinen brengen toeristen aan en spoedig werden er cafés en hotels gebouwd. Men bouwde er een slachthuis, een kerk (waarover later), een kazerne, scholen, een politiebureau. In het begin van deze eeuw legde men de Smet de Naeyerlaan aan en ook enkele mooie herenhuizen met uitzicht op het bosje en zo bereikte deze stadswijk stilaan het uitzicht dat wij gekend hebben vóór de 2de wereldoorlog.

* * *

Maar laten wij nu overgaan tot de "parochiale" geschiedenis.

We beginnen tamelijk laat in de tijd nml. in het jaar 1801 toen Napoleon en de Paus een concordaat sloten. Dit concordaat bepaalde o.a. dat de departementen van Leie en Schelde (West- en Oostvlaanderen) deel uitmaakten van het bisdom Gent. De dekenij Oudenburg, waartoe Oostende behoorde, werd afgeschaft en Oostende komt onder de dekenij Gistel.

In 1834, België is dus reeds onafhankelijk, werd het Bisdom Brugge opnieuw opgericht maar Oostende bleef nog steeds onder de dekenij Gistel. Oostende telde toen trouwens slechts 1 parochie en 1 kerk nml. die van SS. Petrus en Paulus.

Door de aangroei van de bevolking en de talrijke toeristen die Oostende bezochten ontstond al gauw de behoefte aan een tweede kerk, om niet te zeggen een tweede parochie.

Reeds op 25 februari en 18 augustus 1840 was er correspondentie tussen de bisschop van Brugge en het Ministerie van Justitie. Het gaat er niet over dat de gelovigen nergens ver van hun bidplaats verwijderd zijn, maar over het feit dat er in de parochiekerk onvoldoende ruimte is. Met één kerk kunnen er niet voldoende priesters in het werk gezet worden in verhouding met het grote aantal inwoners van de stad.

Er werd ook voorgesteld de Kapucijnenkerk zo spoedig mogelijk tot parochiekerk te verheffen.

Er gebeurde echter niets !

In 1845 ontving de pastoor van Oostende een schrijven van zijn bisschop in verband met de oprichting van een tweede parochie. "De eventuele bevolking van uw stad is van dien aard dat het onmogelijk wordt voor één pastoor aan de geestelijke zorgen tegemoet te komen. Overigens, de kerk is voor de helft te klein, rekening houdend met het voortdurende groeiend aantal van uw parochianen. Bijgevolg, kan ik onmogelijk terugkomen van mijn overtuiging, die ik mededeelde aan het gouvernement, over de noodzakelijkheid van in Oostende een succursale in te richten. Overigens, benevens de kosten die de stad voor het eerste gebouw tegenwoordig moet dragen, zullen die kosten niet erg veel oplopen tengevolge van de inrichting van een tweede parochiekerk".

"Wat het middel betreft dat de gemeenteraad voorstelt om aan de inwoners het nakomen van hun godsdienstige plichten te vergemakkelijken, meen ik dat die maatregel voorlopig de oprichting van de succursale kan vervangen, op voorwaarde dat er wordt gepredikt en de zielezorg er niet onder lijdt. Ik vraag u dus bij de gemeenteraad aan te dringen dat zij op hun beslissing zouden terugkomen. Nochtans vraag ik niet dat de voorgestelde maatregel op staande voet tot in de puntjes wordt uitgevoerd. Maar ik houd er sterk aan dat zij het principe aanvaardden terwijl zij het geschikte ogenblik afwachten om het te kunnen uitvoeren".

Er was dus een alternatief voorstel door de gemeenteraad. Dit alternatief betreft opnieuw de verheffing van de Kapucijnenkerk tot parochiekerk.

In 1850 en 1854 richtten vooraanstaanden uit de stad een petitie naar het Stadsbestuur teneinde een tweede parochie te bekomen.

In de petitie van 1854 zegt men o.a. "Que dans le courant de 1850 une demande vous a été adressée par quelques habitants d'Ostende afin qu'une seconde église paroissiale fut érigée dans l'intérieur de la ville et qu'a la même époque une autre requête vous fut remise qui combattait ce projet et qui vous démontrait en même temps l'utilité ou plutôt la nécessité d'établir une église (annexe) à l'Hazegras".

Aangezien er tot nu toe geen gevolg gegeven werd aan het verzoek van 1850 somt men nogmaals de redenen op die moeten aantonen dat een tweede kerk noodzakelijk is : - de aangroei van de bevolking, - door de roem van de baden verdubbelt de bevolking op bepaalde ogenblikken en inwoners en vreemdelingen kunnen zich niet van hun godsdienstige plichten kwijten.

Maar waarom wordt het Hazegras voorgesteld ? De petitieschrijvers hebben goede redenen. Door de komst van de toeristen zijn de huurprijzen zo gestegen dat ze niet meer te betalen zijn door de werkende klasse, die tot nu toe verspreid was over de ganse stad. Daarom hebben vele inwoners zich stilaan gevestigd over de dokken (au-delà des bassins) en mag men gerust stellen dat het Hazegras een werkmansbeurt geworden is.

Dit Hazegras is echter tamelijk ver van de parochiekerk en gescheiden van de stad door de dokken en een brug, die moeilijk te gebruiken is door oude mensen en gebrekkigen (vooral door de sterke wind die er gedurende het grootste gedeelte van het jaar waait). Tenslotte zeggen de petitieschrijvers dat er in de stad geen terreinen meer vrij zijn om er een nieuwe kerk te bouwen en dat de huidige parochiekerk in een déplorable toestand is. Gedurende de eventuele, maar nodige, verbouwingswerken zal men toch moeten uitzien naar een voorlopige bidplaats, waarom dus niet onmiddellijk een nieuwe kerk bouwen op het Hazegras ?

Maar zover zijn we nog niet.

In 1855 stichten de Broeders van Liefde een kostelose school op het Hazegras en naast deze school heeft de Sint-Vincentiusgenootschap een kapel ingericht. De kapel was toegewijd aan O.L.Vrouw waar de H. Maagd aangeroepen werd ter bestrijding van de cholera. In september 1855 krijgt de voorzitter van de genootschap de machtiging om de kapel open te stellen voor de bewoners van het kwartier. Op Zon- en Feestdagen mag de eucharistie daar bijgewoond worden door de bewoners van de wijk. Onderpastoor PECTOOR wordt aangeduid om in te staan voor de bediening van de kapel. Later wordt de toelating gegeven om er iedere dag Mis te lezen.

Deze toestand heeft ongeveer 6 jaar geduurd. Men zag de noodzaak in tot de oprichting van een tweede parochie maar men kon blijkbaar niet tot overeenstemming komen.

In 1861 valt echter de beslissing en op 22 juni wordt het Hazegras tot parochie opgericht. Men telde er toen 2.500 inwoners. E.H. RUYSSSEN werd de eerste pastoor.

Op 17 juli wordt reeds een kerkraad aangesteld en op 16 september 1861 wordt reeds een onderpastoor gevraagd.

Maar men heeft nog geen kerk ! Architect Felix Adriën LAUREYS (1820-1897) wordt gevraagd de plannen te tekenen.

Begin 1862 keurde "La Commission Royale des Monuments" de plannen van LAUREYS goed. Er was echter een belangrijke opmerking van de Commissie. "Door de goedkeuring van de plannen wil de Commissie vermijden dat de bouw van een tempel, zo broodnodig voor de vereisten van de cultus, voor onbepaalde tijd zou uitgesteld worden. Maar ze behoudt alle opmerkingen die ze tot nu toe gemaakt heeft". De Commissie vindt het spijtig dat de kerk geen monumentaler uitzicht krijgt en dat men geen overeenstemming bekomen heeft tot het aanleggen van een voorplein (een "parvis). Maar er was, dan ook al, niet meer geld en na enkele wijzigingen aan de plannen werden ze uiteindelijk op 24 september 1862 goedgekeurd.

De aanbesteding had ondertussen al plaats gehad op 5 juli 1862.

De kerk werd ingewijd op 01 november 1864 door Mgr. FAICT, bisschop van Brugge. 1 november 1864 is de datum aangehaald door LOONTIENS in "Ostende Monumentale et pittoresque". Volgens D. LESCOUHIER, de auteur van "De geschiedenis van het kerkelijk en godsdienstig leven in West-Vlaanderen" van 1927 werd de kerk slechts ingewijd op 3 juli 1865.

In feite doet dat weinig ter zake, maar een feit is dat de kerk steeds een zorgenkind geweest is. De slechte funderingen waren er de schuld van dat de kerk langzaam in de bodem zakte (tot 60 cm) terwijl de toren scheef trok. In 1879 werden reeds herstellingswerken uitgevoerd omdat er zich overal in de muren en vooral in de toren scheuren voordeden. Een drietal jaren voordien, nml. in 1876, werd een uurwerk geplaatst in diezelfde toren.

Toen men, begin deze eeuw, het straatniveau verhoogde om de helling naar de de Smet de Naeyerbruggen mogelijk te maken, kwam de kerk nog dieper te liggen. Ze was reeds 60 cm. gezakt en nu kwamen er nog eens 30 cm. bij zodat de kerk nu een kleine meter onder het straatniveau ligt. Vandaar de trappen die men moet af dalen om de kerk binnen te komen.

Van buiten af heeft de kerk weinig allure om niet te zeggen dat ze eerder een sombere indruk maakt. De gevel wordt slechts versierd door drie beelden, nml. die van de H. Maagd en die van de HH. Petrus en Paulus. Maar binnenin heeft de kerk wel een zekere gezelligheid en warmte.

Op 18 juni 1961 werd het eeuwfeest van de parochie gevierd met o.a. een academische zitting in aanwezigheid van talrijke kerkelijke en burgerlijke personaliteiten. Op dezelfde dag vierde de toenmalige pastoor, Z.E.H. LEFÈRE zijn gouden priesterjubileum.

Enkele jaren geleden was er sprake van afbraak van de kerk. Maar dan werd het weer stil.

Onlangs heb ik vernomen dat de kerkelijke instanties dan toch zouden akkoord gaan om, in de nabije (?) toekomst, de Hazegras-parochie af te schaffen. De kerk zou dan ook voor de eredienst gesloten worden. Wat zal er dan met het gebouw gebeuren ? Afbreken of gebruiken voor andere doeleinden ? Als tentoonstellingsruimte bv. zoals de kerk te Vinkem.

In afwachting, en laat ons hopen dat dit afwachten nog lang duurt, volgt hieronder een beschrijving van het interieur van de kerk.